

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 76.

Onsdagen den 19 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7,30 e. m.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till lag om rätt för stat, kommun och municipalsamhälle att försälja vissa fastigheter med servitut, innefattande företrädesrätt till återköp,

nr 49, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle för innehavare av lägenheter å ecklesiastika boställen att friköpa de innehavda lägenheterna,

nr 50, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om dels undersökning rörande verkningarna av lagen den 25 juni 1909 angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna samt lagen samma dag om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna ävensom förslag till förbättringar i dessa lagar, dels ock ändring i vissa angivna avseenden uti förstnämnda lag,

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för Konungen att stadga förbud i vissa fall mot slaktande av svin och saluhållande av slaktat svin,

nr 52, i anledning av väckt motion om ändring av 18 kap. 16 § strafflagen,

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud för vissa personer att vistas å ort, där avdelning av krigsmakten är förlagd, samt till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 14 § strafflagen, dels ock i ämnet väckt motion, samt

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 17:o) i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt den 26 maj 1909.

Fortsattes föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppypmpning dels ock med föranledande därav väckta motioner.

*Lagförslag
om skydds-
koppypmpning.
(Forts.)*

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om skyddskoppypmpning.

Första kammarens protokoll 1915. Nr 76.

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)

1 §.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Jag skall yttra mig ganska kort i detta sammanhang, men skall tillåta mig återkomma vid de andra paragraferna. Jag har dock ansett mig nödsakad att säga några ord efter den behandling vår framställning rönt av några föregaende talare. Det var mycket starka ord som användes. Herr civilministern karakteriserade vår ståndpunkt som »misstro till allt vad vetenskap heter» och »ett rent förnekande av solklara fakta», och han förklarade sig alldeles icke kunna förstå några samvetsbetänkligheter i fråga om vaccination. Herr Eklundh använde uttrycket »lättvindig gottköpsövertygelse». Ja, mina herrar, nog är det lätt att slå omkring sig med sådana här vedermälen, men jag undrar, om herrarna icke efter litet närmare besinning ändå skulle kunna skänka litet mera respekt åt dem, som dock ha bildat sig en övertygelse i en fråga sådan som denna. Jag har verkligen stor aktning för läkarkåren och jag hör icke till dem, som klandra läkarna, eller icke anse, att de äro samhällets goda tjänare och oss alla till gagn, men jag kan icke därför tro, att de i allt äro ofelbara, utan att även de äro människor och att de taga miste många gånger. Hur många teorier ha icke läkarne redan fått uppgiva, som under tidernas lopp proklamerats som bestämda fakta, som axiom, som icke kunna ryggas. Man har måst gå från den ena ståndpunkten till den andra, allteftersom vetenskapen gått framåt. Jag tänker mig samma förhållande i denna fråga och att det kommer en dag, då det ljusnar även i detta avseende. Kanske man här kan tillämpa ett ord, som sagts i ett helt annat sammanhang, att det goda är dolt för visa och förnumstiga, men uppenbarat för de enfaldiga. Hur mången gång ha icke lekmännen varit de som tagit initiativet till reformer och vetenskapen sedan kommit efter! Det har synt mig, som om det varit riktigare, om man kunnat resonera om denna sak utan att använda så starka ord och att så lasta varandra. Jag respekterar herrarnas övertygelse, och ämnar alldeles icke göra någon attack emot den, men jag vill då också fordra detsamma och att herrarna ville vara vänliga och respektera deras övertygelse, som i en fråga som denna verkligen äro samvetsömma. Finnes det något område, som är så känsligt som just detta, förhållandet mellan föräldrar och barn! När en far eller mor äro levande övertygade om att de skulle skada sitt barn genom att låta vaccinera det, då bör det icke förundra herrarna, att de också reagera emot ett tvång. sådant som detta. Till och med djuren försvara sina ungar; skulle då icke människan ha rätt att försvara sina barn? Det går verkligen icke an att säga, att detta är en »lättvindig gottköpsövertygelse», ty det har kostat mången far och mången mor icke allenast många sömnlösa nätter, kanske utan det har även kostat dem dyrköpta erfarenheter. Herr Eklundh bagatelliserade de exempel på vaccinationens skadlighet, som uppvisats, ehuru man till och med under den sista femårsperioden konstaterat tre dödsfall på grund av

ympkoppor. Ja, det kan man säga är småsaker, som herr Eklundh sade; han yttrade ju för resten även, att dessa dödsfall icke inträffat av denna anledning. Hur vet herr Eklundh, att det icke var av den anledningen? Jag tror, att den saken icke är så lätt att avgöra, och motsatsen är ju konstaterad genom andra läkare. Herr civilministern gjorde gällande att förhållandena i England vore så annorlunda än vad som uppgivits och han gjorde även gällande, att man har gått förbi statistiken från de senare årtiondena, men så är icke fallet. Jag har här framför mig en statistik som går till år 1900. Den visar, att från år 1885 har kurvan oupphörligt gått ned, d. v. s. dödligheten har blivit allt lägre. Man kan säga, att detta sammanhänger med utvidningen av samvetsklausulen. Jag är emellertid icke så naiv, att jag tror, att just denna i och för sig har minskat dödligheten, utan det beror på det förhållandet, att ifrån denna tid började man i England och särskilt i London att isolera de sjuka på ett helt annat sätt än man förut gjort. Det är just detta förhållande, isoleringen av de sjuka och de sanitära åtgärder man vidtagit, som måste sagas vara den verkliga anledningen till att epidemierna där gått ned. Det har också visat sig, att dödsfallen i England ha gått ned så väsentligt, att i England dog år 1906 endast en person på en miljon i koppor, under det man förut, under tiden före samvetsklausulens ikraftträdande, haft en mycket hög siffra. Nu har herr civilministern själv, i sitt anförande till statsrådsprotokollet, sagt, att vårt land i allmänhet måste anses mindre utsatt för smittkoppsfara än t. ex. England med sin ofantliga sjötrafik till och från alla jordens länder. Ja, det är alldeles riktigt, men då England kan reda sig med samvetsklausul och det icke kan påvisas några som helst nackdelar därav, så kan jag icke förstå, varför icke även Sverige skulle kunna reda sig på samma sätt.

Herr Eklundh gjorde anmärkningar mot vår statistik och tyckte, att vi använde den oriktigt. Herr Eklundh liksom sedan herr Biörklund beskyllde ju rent av vetenskapsmän för förfälskning av fakta och siffror. Ja, jag skall icke tvista med herrarna om den saken, utan det må stå för herrarnas räkning. Vad särskilt herr Biörklund beträffar, tror jag att han kan skatta sig lycklig, att den vetenskapsman han åsyftade är död. Annars synes det mig icke vara synnerligen lämpligt att på detta sätt bestämt beskylla en vetenskapsman för förfälskning. Jag gör det icke gent emot anhängarna av den motsatta uppfattningen, utan jag antar, att var och en handlat efter bästa samvete och framlagt de resultat, till vilka han kommit, och jag skall icke heller tvista med herr Eklundh beträffande de siffror han framdragit. Jag har icke varit i tillfälle att kontrollera dem och skall därför icke yttra mig om dem. Men jag skall be att istället få föredraga för herrarna några ord av en person, vars vederhäftighet herrarna icke kunna förneka, nämligen professor Alfred Pettersson, som yttrat sig ifråga om sjunkandet av koppdödligheten i början av detta århundrade. Herrarna har ju sagt det, att dödligheten i smitt-

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)

Lagförslag
om skydds-
koppypning.
(Forts.)

koppor har sjunkit, allt eftersom vaccinationen har tilltagit. Om denna sak yttrar professor Alfred Pettersson: »Vaccinationen börjades i Sverige vid slutet av 1801. Den minskning av dödsfall i smittkoppor, som omedelbart därefter inträdde, kan man emellertid icke tillskriva vaccinationen enbart. Redan före dennas påbörjande var nämligen smittkoppsdödligheten i sjunkande.» Längre ned fortsätter han: »En enkel beräkning visar, att antalet vaccinerade under femårsperioden närmast efter vaccinationens införande var alldeles för litet i förhållande till befolkningens storlek för att kunna förklara den inträdda minskningen i dödsfall i smittkoppor och att vaccinationen endast kunnat hava en ringa del däri. Under denna period vaccinerades 47,258 personer. Man torde icke missa taga sig, om man antar, att de allra flesta av dem voro barn under fem år. Om man drager antalet vaccinerade från medelbefolkningen under fem år, så återstår det antal personer i denna åldersgrupp, på vilka vaccinationen icke utövat något inflytande. Vi antaga vidare, att alla dödsfall ägt rum bland de icke vaccinerade. Det är då lätt att beräkna dödsfallen bland dessa på 100,000 invånare inom nämnda årsklass. Denna beräkning ger 755,2, ett tal, som är betydligt mindre än det minsta för någon föregående femårsperiod, nämligen 1,001,9 under åren 1791—1795. Detta visar, att dödsfallen i koppor skulle hava minskats, även om ingen vaccination utförts. Man kan naturligen göra en liknande uppskattning även för följande femårsperioder.»

Jag undrar, om herrarna vilja underkänna även denna statistik. Jag tror, att den är fullkomligt riktig och hållbar. Herr Eklundh slog visst ned på att jag nämnde siffran 7,000 för dem som dogo av alkoholmissbruk, och han åberopade en annan siffra från statistiken, som gällde dödligheten av alkoholister, som äro intagna på sjukhus eller underkastade sjukvård. Det är någonting helt annat. Jag har yttrat mig om den allmänna statistik, som är för år upprättas, vilken gäller de personer, vilkas dödsorsak direkt eller mera indirekt sammanhänger med användandet av alkohol.

Man har klagat över att vi icke använt uppgifter från läkarna i Sverige. Därmed förhåller det sig så, att vi med all aktning för läkarekåren i Sverige dock måst säga oss, att den egentligen icke har så stor erfarenhet på detta område. Som vi veta ha läkarna icke varit vaccinatorer och därför icke varit i tillfälle att iakttaga de vådor, som varit förenade med vaccinationen. När man däremot hänvisar till förhållandena i Italien och andra länder, så ha ju de både längre och rikare erfarenhet och en mycket mera ingående statistik, som satt dem i tillfälle att yttra sig på ett annat sätt än man kan göra i Sverige. Det erkänner också utskottet, då det säger, att »det statistiska materialet,» — det är då fråga om Sverige — »är merendels icke av den beskaffenhet, att det giver tillfälle till en logisk renodling av vaccinationsspörsmålet.» Jag tänker mig att det kan räcka med utskottets eget erkännande, att det icke finnes någon möjlighet att med svenska siffror bevisa

just någonting. Den erfarenhet var och en bildat sig i denna fråga torde vara lika mycket värd som någon statistik, och de rön läkarna på andra platser gjort kunna ha samma värde, som om de gjorts av läkare i Sverige. Jag tror icke, mina herrar, att ni vilja underkänna de italienska, tyska och engelska läkarnas värde såsom vetenskapsmän i andra stycken, fast det skall ske nu, då det gäller vaccinationen. Då man särskilt från Italien hör, att vaccinationen där har drivits så långt, att den enligt många läkares påstående har ökat dödligheten, så måste man förstå, att detta är orsaken till att en så stark motagitation där har uppstått, som det har skett, och det är väl också från detta så starkt vaccinerade land, som vi förr eller senare måhända ha att vänta det största omslaget. Ty att detta kommer, därom är jag fullkomligt viss, och den dagen skall nog randas också i vårt land, då man skall finna, att man just i detta stycke har tagit miste och gått en fullkomligt oriktig väg. Jag vädjar vördsamt till herrarnas känslor, om jag får lov att göra det, och hemställer, huruvida herrarna icke skulle finna det vara förenligt med denna kammares traditioner att visa ridderlighet även mot den stora mängd av samvetsömma, som det finnes på detta område, en ridderlighet, som jag vill hoppas, att kammaren aldrig skall behöva ångra.

*Lagförslag
om skydds-
koppypning.
(Forts.)*

Herr statsrådet von Sydow: Herr Nilson har åberopat förhållandena i England. Jag anmärkte i mitt första anförande, att förbundet mot vaccination i sin skrift i de statistiska uppgifterna beträffande detta land stannat vid det år, 1900, som var lägligt för förbundets syfte. Jag vidhåller mitt påstående, och herr Nilson har nyss gjort sig skyldig till samma förfarande. Jag har framför mig siffrorna från år 1901 till 1910. Det visar sig, att det absoluta antalet dödsfall i England med Wales var år 1901 356, 1902 2,464, år 1903 760, år 1904 507 och år 1905 116, för att sedermera under de sista fem åren sjunka ned till jämförelsevis obetydliga tal. För det tyska riket äro under den första femårsperioden siffrorna mycket lägre och hålla sig betydligt under hundralet. Den högsta är 54 för år 1901 emot 2,464 för England. Man finner således, att England trots sin berömda samvetsklausul hade ett oerhört mycket större antal dödsfall i smittkoppor än Tyskland med sin större befolkning och dess för smittofara mera utsatta gränser.

Herr Petrén: Herr talman, mina herrar! Herr Rosén anmärkte, att siffror från regementsläkarnas berättelser från senare år icke blivit medtagna i den kungl. propositionen och icke heller i medicinalstyrelsens utredning. De siffror, han åsyftade, gällde åren 1911—1913. Jag vill med anledning därav erinra, att denna utredning planlades redan år 1910, den förberedande utredningen med utskickande av cirkulär skedde år 1911, och utlåtandet avgavs i maj 1913 av medicinalstyrelsen. Däri torde ligga en tillräcklig förklaring av det anmärkta förhållandet. Beträffande så

Lagförslag
om skydds-
koppvymning.
(Forts.)

hans framhållande av att vaccinen på flera regementen tagit mycket dåligt, ibland icke alls, så vill jag blott nämna, att detta kunnat bero därpå, att vaccinen varit för gammal. Ty det har möjligen kunnat inträffa att, när det har varit ringa åtgång på vaccin, den fått ligga för länge, och man har funnit, att den då haft mindre ympkraft. Därför har man också, som framgår av medicinalstyrelsens utredning, kommit till det resultatet, att vaccinen bibehåller sin fulla effektivitet endast tre månader. Användes äldre vaccin, blir resultatet sämre.

Herr Nilson framhöll bl. a. att, liksom han respekterade läkarnas övertygelse i denna fråga, så ville han gärna, att även vi läkare skulle respektera våra motståndares övertygelse. Ja, naturligtvis, men vad det gäller i en diskussion sådan som denna, är ju att anföra skäl, som visa, huruvida den ena eller den andra uppfattningen är riktig.

Jag kan icke, medan jag har ordet, underlåta att till vad som redan av föregående talare och nu senast av herr statsrådet yttrats i frågan, ytterligare belysa ovederhäftigheten i åtskilliga av de uppgifter, varpå de rena vaccinationsmotståndarna grunda sin uppfattning. Jag skall därvid till en början be att få fästa uppmärksamheten på en tabell, som finnes i herrar Nilsons och Stärners motion på sidan 3, vari man finner siffror anförda angående antalet barn under 10 år, som trots framgångsrik vaccinering insjuknat respektive dött i koppor vid en epidemi i Minden i början av 1870-talet. Med anledning av siffrorna i denna tabell vill jag nämna, att denna statistik har blivit närmare granskad av en rikskommission, som på 1880-talet tillsattes i Tyskland för vaccinationsfrågans utredande. Denna kommission kom till det resultatet, att de primäruppgifter, som lågo till grund för statistiken i fråga, voro fullkomligt värdelösa. De voro nämligen icke samlade av någon sakkunnig person, utan voro byggda på polislistor, uppgifter som insamlats av polisen, vilken hade frågat föräldrar och målsmän till de insjuknade, om barnen voro vaccinerade eller icke, och vid det förhållandet, att de som därvid svarade, att vaccination icke hade företagits, blevo bötfälda, så är det ju icke utslutet, att åtskilliga, för att slippa straffpåföljd, besvarat frågan jakande, fastän vaccination icke företagits. Kommissionen i fråga kom — som sagt — till det resultatet, att primäruppgifterna voro insamlade på ett fullkomligt värdelöst sätt.

Jag skall förbigå tabellen angående smittkoppsdödsfallen i London, då herr statsrådet redan påpekat, att uppgifterna där slutat alldeles för hastigt, och att det även efter den tid, då baracker för isolering blevo uppförda vid Themsen, på ett enda år inträffat tusentals dödsfall i koppor trots detta isoleringssystem. Längre fram i motionen förekommer en annan uppgift, som är ägnad att i hög grad förvåna. Det påstås nämligen, att England under de sista tio åren haft mindre dödlighet i koppor än någonsin och i detta hänseende är mera gynnsamt ställt än Tyskland. Den sista, de olika länderna omfattande statistik på detta område

är, såvitt jag kunnat finna i facklitteraturen, från åren 1900—1907, och under denna tidrymd har antalet dödsfall i smittkoppor uti England varit 12 på en miljon invanare, under det dödsfallen i koppor i Tyskland icke varit en på miljonen, alltså högst väsentligt lägre än i England. Det har också påståtts, att dödligheten i koppor skulle ha stigit i Italien efter införandet av tvångsvaccination, men förhållandet är tvärtom, att den har sjunkit. Detta alltså angående atskilliga av de uppgifter, varpå vaccinationsmotståndarna grunda sin uppfattning, att vaccinationen icke skulle vara till något gagn.

Man har också särskilt velat framhålla, att anledningen till att kopporna i kulturländerna i allmänhet avtagit i så betydande grad, skulle vara att finna i de sanitära förbättringarna, i de framsteg i den allmänna hygien som ägt rum. Skulle detta emellertid vara förhållandet, så borde det icke vara någon väsentlig skillnad emellan antalet dödsfall i smittkoppor bland den civila befolkningen och den militära i ett land, där det är strängare vaccinationstvång för den militära än för den civila befolkningen. Så har emellertid förhållandet varit under decennier i Tyskland, där det mycket tidigare infördes vaccinationstvång för militären än för den civila befolkningen. Från att innan det införts vaccinationstvång för militären denna ofta visat en proportionsvis högre dödlighet i koppor, så sjönk efter vaccinationstvångets införande för densamma dödligheten betydligt under den ganska höga siffra, som alltjämt gällde för den civila befolkningen ända till dess vaccinationstvång blivit infört även för denna.

Även i sina påståenden om de faror, som vaccinationen kan medföra, stöda sig motståndarna till vaccinationen ofta på mycket ovederhäftiga uppgifter. Sålunda må nämnas, att man ofta bland sjukdomar, som uppgivas vara förorsakade av vaccination, finner sadana, i fråga om vilka läkaren genast kan säga, att det icke kan ha funnits något som helst samband. Till belysande härav kan jag nämna, att det i en petitionslista, som för en del år sedan insändes till den tyska riksdagen med begäran om upphävande av vaccinationstvånget, funnos upptagna som följer av vaccination bland annat närsynthet, karaktärsförändringar, fallandesot, sinnesslöhet o. s. v. Det säger sig självt, att det i sådana fall icke alls kan vara tal om något kausalsammanhang med vaccinationen. Det har här i vaccinationsmotståndarnas motion framhållits, att medicinalstyrelsen i sin utredning själv erkänt, att det i Sverige har konstaterats tre dödsfall på grund av vaccination. Med anledning därav vill jag erinra om att beträffande två av dessa fall är upplyst, att vaccinationen, som icke företagits av läkare, ägt rum utan iakttagande av nödig renlighet; och om en vaccination företages med en smutsig lancett utan någon som helst desinfektion är det icke underligt, om det uppstår varbildning och inflammation. Det är just fördelen med det förslag, som nu är under debatt, att vaccinationen enligt detta i regel skall företagas av läkare och att man alltså har största möjliga garanti för att nödig

Lagförslag
om skydds-
koppypning.
(Forts.)

renlighet blir iakttagen, och aseptikens fordringar uppfyllda, och vidare, att det skall användas animal vaccin. Därigenom bli riskerna för skadliga följder av vaccinationen inskränkta till ett minimum, ty då är det icke möjligt att några sjukdomar kunna komma att överföras; det är endast vid användning av humaniserad lymfa, som detta är möjligt.

Vad som i detta hänseende sagts om vaccineringsfaran, gäller alltså endast den humaniserade lymfan. Man har emellertid från vaccineringsmotståndarnas sida velat urgera, att överförandet av tuberkulos skulle vara möjligt även med animal vaccin, ty även om kontrollen å denna, såsom det här är upplyst i utredningen, sker så, att det, sedan kalvarna dödats, först undersökes, huruvida det finns några tuberkulösa förändringar i kropparna, innan vaccinen skickas ut, så är detta — säga de — icke någon säkerhet för, att det icke kan följa med tuberkelbaciller uti ympkopporna, ty det är, mena de, icke säkert, att varje liten tuberkulös härd blir upptäckt vid obduktionen. Med anledning härav vill jag erinra, att även om så skulle vara, att tuberkelbaciller funnes i ympämnet, så dö de ganska snart, efter det detta blivit blandat med glycerin — den animala vaccinen består av 1 del ympämne och 3 delar glycerin.

I motionen säges vidare: »Huru det skulle vara möjligt att förena vaccinen ofarlighet med det faktum, att farliga bakterier av bakteriologer oupphörligt anträffats i lymfprov, synes oss vara en omöjlig motsägelse.» Hade herrarna, innan ni skrevo denna motion, studerat medicinalstyrelsens utredning i ärendet beträffande kapitlet 6, som handlar om beredning av ympämne, skulle ni ha funnit, att det här framhålles, att det visst finnes talrika verbildande bakterier i färsk lymfa, men att de icke kunna leva i glycerin utan efter tillsats av sådan minskas undan för undan, så att vaccinen efter 3 å 4 veckor är bakteriefri. Det är därför som vaccin icke bör användas, förrän en månad förflutit från dess framställande. I det fall att det användes tidigare, är det förenat med fara för en lokal inflammation. Under ärens lopp, sedan statsmedicinska anstalten fått hand om beredningen av vaccinen, ha alltså nya erfarenheter gjorts och tekniken ytterligare utbildats, och om vi få en ny lag, enligt vilken vaccineringen skall i regel verkställas av läkare och endast animal vaccin få användas, då skola — jag pointerar detta — farorna av vaccinationen inskränkas till ett minimum.

Såsom vi veta är förhållandet för närvarande det, att den animala vaccinen får bekostas av den enskilde, såvida icke kommunerna lämna anslag för ändamålet. Enligt detta förslag — och det är en av de stora fördelarna det erbjuder — skall staten *gratis* lämna all den animala vaccinen, och enligt utskottets förslag skall också ersättningen till vaccinatören gäldas av staten. Då de nuvarande bestämmelserna äro synnerligen föråldrade, och det här föreligger ett fullt modernt lagförslag med sådana föreskrifter, att vaccinationsfaran — som sagt — skall kunna inskränkas till det minsta möjliga, ett förslag, som därtill innebär den stora fördelen för all-

mänheten, att vaccineringen sker gratis på statens bekostnad, så får jag, herr talman, be att yrka bifall till utskottets förslag.

*Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)*

Herr von Geijer: Herr talman! Endast några få ord med anledning av ett par talares yttranden! Låt vara, att principdebatten har pågått så pass länge och att frågan senast från statsrådsbanken blivit fullt uttömmande belyst, skall jag dock med herr talmannens tillåtelse be att få säga några ord till bemötande av herr Nilson.

Herr Nilson började med att återropa professor Holmgrens yttrande, som är intaget i den kungl. propositionen. Jag vill framhålla, att herr Nilson icke läst upp den passus, som kanske i viss mån är den grundläggande för professor Holmgrens yttrande, åtminstone är den synnerligen intressant i detta sammanhang och lyder sålunda:

»Vad den första frågan beträffar framgår av medicinalstyrelsens ifrågavarande betänkande, att ingen anledning finnes att betvivla, att den så kallade vaccinationen lämnar ett skydd mot smittkoppor, som för viss tid är absolut och för en ytterligare tidrymd relativt. Vidare framgår av betänkandet, att erfarenheten icke bekräftat de från en del håll framkastade farhågorna, att vaccinationen skulle medföra skadliga biverkningar på organismen.» Håller man kvar denna premiss, förefaller det mig ju vara särskilt lämpligt, att herr Nilson läste upp de återstående delarna av professor Holmgrens yttrande, enär man enligt mitt förmenande snarare eller åtminstone lika gärna därav skulle kunna draga den slutsatsen, att han pläderade för vaccinering och till och med för revaccinering, än att han sökt motarbeta densamma.

Herr Nilson och herr Rosén ha jämväl framhållit i sina motioner, och det återfinner man över huvud taget i all antivaccineringspropaganda, att faran för smittkoppor för närvarande är obetydlig och ringa, att sjukdomen har förlorat sin epidemiska karaktär, att det icke finnes något skäl till fruktan och att man tvärtom har anledning att hoppas, att sjukdomen är på retur. Jag anser för min del, att detta yttrande är ett av de farligaste, som kan fällas i detta sammanhang, ty det torde icke så vara förhållandet. Faran lurar utifrån och kan vilket ögonblick som helst vara över oss. Herr civilministern har synnerligen utförligt belyst detta. I stället för ympning skulle komma isolering, det var det nya som herr Nilson framhöll gång på gång. Han återopade därvid engelska förhållanden. Herr civilministern nämnde på förmiddagen, att det var en engelsk kommission, som haft denna fråga under behandling. Jag skall be att till kompletterande av herr civilministerns yttrande, om det överhuvud taget skulle behövas, få göra en hänvisning till vad kommissionen yttrat angående isoleringen.

»Vi kunna ej anse någonting vara mera förhastat», säger kommissionen, »än slutsatsen att ympningen inom landet utan fara kan övergivnas och ersättas av systematisk isolering.»

Lagförslag
om skydds-
koppympling.
(Forts.)

Vidare hänsyftades på en kommission, som tillsatts i Tyskland. Den yttrar angående denna omständighet följande:

»Smittkoppornas stora smittsamhet, som icke ger oss möjlighet att med rimliga kostnader på vanligt sätt enbart med isolering och liknande åtgärder kunna behärska deras stora dödlighet, deras smärtsamma förlopp och svåra följsjukdomar, motiverar alledeles särskilda åtgärder.» Om dessa synpunkter ha ansetts hava en så bärande kraft i England och Tyskland, vars administrativa förhållanden äro så olika våra, och där just möjligheten till isolering är mycket större än vad i vårt land kan presteras, så torde de för oss äga än större vikt och värde. Jag vill hänvisa till en vars erfarenhet om, hurudan vår epidemisjukvård är anordnad särskilt på landsbygden. Jag tror knappast, att någon med dessa fakta för ögonen vågar sätta tilltro till att isoleringen enbart skulle vara tillfyllestgörande.

Herr civilministern framhöll jämväl det ökade skydd för hela befolkningen i ett land, som koppymplingen medför. Även på detta förhållande har den tyska kommissionen fäst sin uppmärksamhet och faller just följande omdöme: »Ett gott ympningstillstånd hos omgivningen förhöjer det relativa skydd, som individen förvärvat mot koppsjukdom, och ympning medför därför icke blott ett individuellt utan även ett allmänt gagn i förhållande till smittkoppfaran.» Det är denna sista omständighet som gör, att man icke anser sig kunna gå de önskingar till mötes, som äro framställda av dem, som tala och plädera för den s. k. samvetsklausulen. Det är just allmänfaran, som utgör ett hinder. Det ser ut, som om ett gott ympningstillstånd i en stor landsända verkligen kunde taga bukt på en epidemi.

Den föregående talaren hänvisade till Tyskland. Jag skall icke upprepa hans siffror, men jag skulle möjligen vilja ställa dem så att säga i samma sorter, ty de äro sammanställda i den kungl. propositionen icke mot varandra, utan den ena gången är det tiotusentalet det gäller och den andra gången gäller det miljonen. Jag vill minnas, att under det att i början av 1870 talet och efter det fransk-tyska kriget dödligheten i kopporna i Preussen visade en siffra av 9,3 på tiotusentalet, så var det sedan under den sista femårsperioden som slutade 1899 så, att den gick ned till 0,1 till högst 0,5. Ställer man mot varandra dessa siffror för den sista femårsperioden, då de voro som lägst, och för femårsperioden 1871—75, så var skillnaden icke mindre än 9,000 gånger mer. Detta gav kommissionen anledning till det yttrande jag nämnde. Dessa siffror äro så påtagliga, att om man överhuvud taget vill tillerkänna historien något vittnesbörd det icke finnes någon möjlighet att förneka den generella regel, som drogs av kommissionen och fick sitt uttryck i kommissionens anförande, som herr civilministern i början av debatten meddelade. Det är denna omständighet som gör, att man icke vågar släppa efter på samvetsklausulen. Det är dock ett allmänt gagn det gäller. Skulle några olägenheter därav följa — det, så framhölls visserligen något av den föregående ta-

laren — men det blev kanske icke tillräckligt pointerat, att det nya förslaget avser att i största möjliga mån avlägsna de olägenheter och faror, som hittills onekligen då och då följt med det sätt att ympa, som man hittills använt. Jag hoppas emellertid på goda grunder, att dessa olägenheter skola reduceras till ett minimum, men även om de icke helt skulle kunna förebyggas, så anser jag dem dock vid jämförelse med det stora gagn, som saken medför, vara så obetydliga, att det är ett offerväsen, som vi dock i kulturens och säkerhetens namn anse oss ha rätt att fordra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Biörklund: Med anledning av de erinringar, som herr Nilson nyss gjorde mot vad jag yttrat om doktor Keller och hans utredning, skall jag be att få nämna, att det har naturligtvis icke varit min uppfinning, att hans siffror voro oriktiga, utan känedomens därom har jag hämtat från två tyska arbeten, det ena utgivet år 1901 av överläkaren och referenten vid medicinska avdelningen av preussiska krigsministeriet doktor P. Kübler. Han anför, att en jämförelse mellan innehållet i järnvägsläkarnas originaluppgifter och de av Keller offentliggjorda visar, att de sistnämnda icke blott genom begångna räknefel utan även genom egenmäktigt gjorda ändringar i de honom förelagda uppgifterna bragts därhän, att dödligheten för de oympade reducerats, men dödsfallen bland de ympade och revaccinerade höjts.

Det andra tryckta arbetet är av doktor Josef Körösi, som jag nämnde om på förmiddagen. Denne har i ett arbete, utgivet år 1889, anført, att de åtta, till Keller ingångna uppgifterna från järnvägsläkarna, vilka Körösi fått taga kännedom om, visa, att Keller icke lämnat en enda oförändrad. I varje särskilt fall hade Keller anbragt ändringar, och alla dessa ändringar voro gjorda i avsikt att höja dödsfallen bland ympade och sänka dödsfallen bland de oympade. Till vilka orätta resultat dessa ändringar lett, därom nämnde jag på förmiddagen. Siffrorna voro hämtade ur Körösis utgivna arbete, där saken än vidare utlägges och ytterligare detaljer återfinnas.

Herr Nilson, Karl August: Jag beklagar, att jag än en gång måste taga kammarens tid i anspråk. Det är nämligen så, att jag måste gent emot herr civilministern, som nyss vände sig mot mitt sätt, att anföra siffror, fråga om ej också han har här använt siffermaterialet något ensidigt. Herr civilministern anförde siffrorna för åren 1901—1905, och så vida jag kunde fatta, stannade herr civilministern där. Siffrorna för den sista perioden, som sträcker sig upp till år 1910 kommo icke med. Där går ju dödligheten ned. Under perioden 1906—1910 var det 83 dödsfall i smittkoppor i England. Detta tal hänför sig till en betydligt senare tid än den, som särskilt markerades av herr civilministern, eller år 1902, då det var 2,464 dödsfall. Då det emellertid är

Lagförslag
om skydds-
koppymning.
(Forts.)

känt, att vaccinationen väsentligt avtagit i England under de senare åren och ändå dödlighetssiffran där sjunkit, skulle detta enligt mitt förmenande tala för samvetsklausulens duglighet eller snarare för det systems duglighet, som där är infört, med isolering. För samma period nämligen 1906—1910 var dödlighetssiffran i Tyskland 224, och där tillämpas ett mycket strängare vaccinations-system.

Herr von Geijer förebrådde mig, att jag icke hade läst upp allt det, som av professor Holmgren anförts. Jag ansåg mig emellertid icke behöva läsa mer än det, som erfordrades för vad jag ville bevisa. Jag påvisade dock mycket starkt, att professor Holmgren var vän av vaccinationen och ansåg den vara nyttig, men han ansåg det icke vara behöfligt att vaccinera barn. Det var det som skulle bevisas.

Med herr Petrén skall jag icke upptaga någon diskussion. Det hade varit intressant att nu få göra det, men det är i alla händelser omöjligt att nu upptaga tiden längre. Jag hade hoppats att herr Petrén vid sitt yrkande om bifall till det föreliggande förslaget, skulle förbundit påyrkande av samvetsklausul, till vilken bestämmelse jag haft anledning tro herr Petrén vore vän.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande på avslag av 1 §.

Herr Petrén: Med anledning av herr Nilsons apostrof till mig vill jag först och främst erinra om, att vad det nu gäller är icke frågan om samvetsklausulen utan 1 §. Eftersom herr Nilson tog upp frågan om samvetsklausulen och vad jag yttrat om den till honom vill jag emellertid upplysa om, att vad jag sagt honom är alldeles detsamma som jag inom utskottet yttrat i frågan. Det är riktigt att jag uttalat mina sympatier för att man tar hänsyn till samvetsbetänkligheter, här som eljest. Jag tror icke att det är så synnerligen många personer i landet, som ha en verkligt levande övertygelse, en riktigt fanatisk tro på att vaccineringsen innebär en fara, och jag anser att det vore önskvärt, om det vore möjligt, att detta fåtal finge sina barn befriade från den allmänna vaccineringsen, men jag kan icke vara med om en »samvetsklausul» sådan som den i England som i själva verket är en »bekvämlighetsklausul» av vilken en mängd personer begagna sig, som alls icke hava någon fast rotad övertygelse om vaccinationens farlighet utan blott tycka, att det kan vara bekvämt och bra att slippa att vaccinera sina barn. Detta beträffande den saken!

Jag vill dock tillägga att den formulering av samvetsklausulen, som reservanterna givit i sitt förslag, kan jag för min del icke heller gå med på. Det är emellertid en fråga, som man har att taga i närmare övervägande när den vid en eventuell sammanjämkning blir aktuell. Med det nu sagda har jag alltså velat klargöra för kammaren att jag icke sagt annorlunda privatim till herr Nilson än offentligt i utskottet och nu här.

Då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta begagna tillfället

att uttrycka min förvåning över, att herr Nilson hade reda på siffrorna i fråga om koppdödligheten i England efter år 1898, då den i hans motion anförda statistiken slutar med det året. Jag tog nämligen för avgjort, att när herrar motionärer i fråga hade anført siffrorna för den med 1898 slutande trettonårsperioden, men ej för den följande trettonårsperioden, herrarna voro obekanta med siffrorna för denna. Det utgick jag verkligen ifrån, ty då såsom herr statsrådet erinrade, man år 1902 hade över ett par tusen dödsfall i koppor i London trots de omtalade barackerna å Themsen, synes det mig, som om herrarna borde ha nämnt detta, då ni ju velat påstå, att kopporna skulle vara i avtagande på grund av isolering i dessa baracker vid förefallande behov. Det förvänar mig — som sagt — på det högsta, att icke herrarna i sin tabell angående koppdödligheten i London även nämnde dessa höga siffror ifrån början av 1900-talet.

*Lagförslag
om skydds-
koppympning.*
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på godkännande av den föreliggande paragrafen samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

2 §.

Förevarande paragraf hade följande lydelse:

Barn skall undergå skyddskoppympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år.

Vid förevarande paragraf hade reservationer anförts

av herr *Almer*, som hemställt, att ordet »sex» måtte utbytas mot ordet »två», samt

av herrar *Hult* och *Vennerström*, vilka hemställt, att 2 § måtte erhålla följande lydelse:

2 §.

1 mom. Barn skall undergå skyddskoppympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år.

2 mom. Ympningsplikt enligt 1 mom. föreligger icke i det fall, att endera av barnets föräldrar eller barnets målsman inom tiden för ympningspliktens fullgörande vid personlig inställelse hos pastor i församlingen avgivit skriftlig försäkran på heder och samvete, att han anser skyddskoppympningen kunna medföra skada för barnets hälsa.

Herr *Almer*: Det framgår av den vid betänkandet fogade reservationen, att jag icke kunnat ena mig med utskottet i en väsentlig punkt. I detta fall står jag på det bestående grund. Jag har ansett, att man för att kunna gå ifrån det nu bestående borde ha synnerligen starka skäl för sitt handlingssätt. Det synes

Lagförslag
om skydds-
koppymning.
(Forts.)

mig emellertid icke så vara förhållandet, utan dessa skäl äro synnerligen svaga. Det förnämsta skälet skulle enligt medicinalstyrelsens utlåtande vara, att sexåringar skulle vara mindre lidande av sjukdomar än tvååringar, och det skulle alltså bli ett mindre antal sjukdomar, som ymphienderna kunde skylla på vaccinationen. Den nya, här föreslagna vaccinationslagen föreskriver förbättringar i fråga om vaccinen och vaccineringens handhavande, som skulle göra vaccineringsakten i möjligaste mån riskfri. Då frågas: vad vinnes med en framflyttning? Icke bli barnsjukdomarna mindre under första och andra året därför, att barnet först vaccineras på det sjätte. Om det är, såsom jag nämnde alldeles nyss, att man kan påstå, att vaccineringen icke kan anses vara orsaken till dessa barnsjukdomar, så är det väl denna framflyttning av vaccinationstiden att låta skenet bestämma. Har man den åsikten, att vaccineringen icke åstadkommer några sjukdomar, bör man väl icke skrämja sig till att framflytta nämnda tid så långt som fyra år. Det kan alltså enligt mitt förmenande icke vara ett bärande skäl, om man i likhet med medicinalstyrelsen, Kungl. Maj:t och utskottet är övertygad om vaccinationens nytta. Jag tror icke för min del, att man skall lyckas med denna åtgärd att undgå beskyllningar från ymphiendernas sida. De komma fortfarande att förklara, att barnsjukdomar under första och andra året härröra från vaccinationen. Om de icke kunna skylla på, att barnet ifråga är vaccinerat, så säga de helt simpelt, att dess far- och morföräldrar äro vaccinerade vid den tidpunkten och därför får barnet dessa sjukdomar. Med ett ord: beskyllningarna från det hållet kan man icke undgå, huru man än gör. Det hör tillsammans med något annat, det hör tillsammans med den taktik, som praktiseras icke blott i fråga om vaccinationen utan även på andra områden, och den avser att utbreda så stor sjukdomsskräck som möjligt, så att vederbörande kunna operera till sin fördel hur mycket som helst och få människorna att tro sig så sjuka som tänkbarast möjligt. Jag får lov att säga, att det synes mig vara alldeles för svaga skäl att vidtaga en så genomgripande ändring som detta för att undgå dessa beskyllningar.

Man har enligt min mening gjort detta offer på ymphiendernas altare för att vinna dem för förslaget. Hur har det lyckats? Man har undandragit en halv miljon barn det skydd, som vaccinationen skänker dem mot smittkopporna, i fäfang förhoppning att dessa motståndare skulle vinnas för vaccinationen. Ja, hur har det gått? Ha de blivit nöjda med det förslag, som här kommit fram? Ingalunda! Det framgår bäst av de reservationer, som åtfölja betänkandet. Man nöjer sig icke med denna ökning av en halv miljon ovaccinerade, utan man vill medelst en samvetsklausul ytterligare öka deras antal. Denna samvetsklausul efter engelskt mönster kommer helt visst efter längre eller kortare tid att höja de ovaccinerades antal ännu mera. Englands exempel härvidlag synes fienderna lockande. Från att första tiden endast ha rört sig om 5 å 6 procent, som undandragit sig vaccinationen på grund av denna

samvetsklausul, steg antalet 1910 till 20 procent, och enligt uppgift skulle det 1913 ha varit uppe vid 37 procent. Man förstår härav, varför denna samvetsklausul omfattats så välvilligt. Den är ett sätt att riva upp den obligatoriska vaccineringen. Jag hyser emellertid den bestämda uppfattningen, att det vore mycket bättre att låta det bli så, som det för närvarande är, och uppehålla vårt gamla vaccinationsreglemente än att skapa en rik jordmän för en koppsmittinvasion genom att dessa fyra åldersklasser bli fullständigt ovaccinerade. Vi böra komma ihåg att före vaccinationens införande voro kopporna en exklusiv barnsjukdom liksom mässling är i våra dagar. Det är fara värt, att genom att man nu gör de sex första åldersklasserna värnlösa mot koppsmitta man än en gång skall få bevittna, att kopporna bli en barnsjukdom. Det kan enligt min mening icke vara riktigt att utsätta landet för en dylik fara för att tillmötesgå denna sasom jag anser ovederhäftiga och oresonliga agitation. Det är enligt min uppfattning alldeles för dyra offer och som man ser, ändå lönlösa.

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)

Jag måste därför, på grund av vad jag här anfört, och vad som särskilt framhållits såväl i min motion som i min vid punkten fogade reservation yrka avslag på utskottets hemställan vid § 2 och bifall till min reservation, så att orden »sex år» utbytas mot »två år». Jag tror, att om man gör detta, kastar man sig icke in i det okända, utan man står kvar på det beståendes grund; man vet vad man har, men icke vad man får.

Jag yrkar följaktligen bifall till § 2 i den form, jag föreslagit.

Herr Hult: I anslutning till vad jag hade äran att yttra i förmiddags beträffande 2 § ber jag, herr talman, att få yrka, att kammaren antager 2 § med den lydelse, som jag föreslagit i den reservation, jag och herr Vennerström vidfogat betänkandet.

Herr Biörklund: Uti denna § hava två särskilda ändringar föreslagits, den ena av herr Almer att bestämmelsen »sex år» skulle ändras till »två år», och att således den nuvarande tiden för barnens ympning skulle bibehållas. En bestämmelse om de två åren kan man ju ha principiellt rätt i att söka bibehålla. Uppenbarligen ökas risken för smitta allt efter som åldern för den obligatoriska ympningen skjutes fram. Denna omständighet har dock redan tagits i betraktande av de medicinska auktoriteter, som yttrat sig, såväl läkarne som medicinalstyrelsen. Av de läkare, som yttrat sig, har majoriteten funnit bestämmelsen vara klok, eller funnit sig kunna gå med på den, under det att endast några få hava avstyrkt, att åldern framflyttas till sex år. Medicinalstyrelsen har också, enligt vad som synes å sid. 42 i propositionen, framhållit de lämplighets-skäl, som kunna tala för att framflytta åldern till sex år. Bade läkarne och medicinalstyrelsen äro således överens om, att risken för en sådan åtgärd icke är större, än att man kan taga den. Ty i följd härav har utskottet icke ansett sig kunna mot de medicinska myndigheternas och ve-

Lagförslag
om skydds-
koppympling.
(Forts.)

tenskapsmännens yttranden påyrka eller söka i sitt förslag vidhålla den hittillsvarande bestämmelsen om de två åren. Vilja emellertid herrarna i stället gå längre och på de principiella skäl som herr Almer uttalat, bestämma sig för två i stället för sex år, så icke har härigenom föreskrifterna blivit sämre. Utgången av frågan kan kanske då bli tvekan om, men nog blir det för dem, som verkligen tro på ympningen, en kraftigare hjälp om det kan bringas därhän, att slutresultatet blir två år.

Beträffande den andra ändringen, samvetsparagrafen kallad, som herr Hult framställt, låter det ju i princip ganska sympatiskt, att föräldrar, som av en eller annan anledning tro, att deras barn skadas genom att bliva ympade, skulle kunna få barnen frikallade från ympning. Men ser man på saken närmare, och tager hänsyn till den erfarenhet, som erhållits i England, varifrån idéen härtill tagits, visar det sig, att en sådan samvetsklausul i praktiken blir dels en ren samvetsklausul och dels en bekvämlighetsparagraf. Det har befunnits enklare att skriva under en anmälan och låta barnen vara ovaccinerade än att ha besvär med att låta vaccinera dem.

Nu kan man ju invända, att detta icke är meningen med föreliggande förslag, utan här skulle det bliva varjehanda formaliteter att iakttaga, och således vara just de som luta åt samvetsparagrafen, som här vilja göra det besvärligt att använda densamma. Det kan emellertid egentligen icke anföras något annat skäl, varför detta besvär skall påläggas än att samvetsparagrafen eljest skulle få för stor användning. Men då kan man väl säga, att en sådan där samvetsparagraf innebär ett bjudande med armbågen, och man tycker icke längre, att det blivit den stil på densamma som det skulle vara. Den föreslagna bestämmelsen är, såsom sagt, efter engelskt mönster. I England antog man först en sådan där samvetsklausul, varjehanda former att iakttaga, men snart blev pressningen så stark, att man måste taga bort omgången och göra användningen så enkel som möjligt. För min del är jag övertygad, att det är fara värt, att det hos oss skall gå på samma sätt. Om riksdagen nu antager en samvetsparagraf med varjehanda formaliteter att för användningen iakttaga, dröjer det nog icke länge, förrän formaliteterna visa sig betydelselösa och till följd härav skaffas de ur världen så fort som möjligt.

Inom utskottet har det till och med varit fråga om, att man skulle gå så långt i formaliteter, att det icke skulle vara nog, att infinna sig hos prästen och låta honom övertyga sig om vederbörandes samvetstillstånd och sedan erhålla hans intyg, utan med det intyget skulle man gå in till Kungl. Maj:t och begära befrielse. Den befrielsen finge väl Kungl. Maj:t taga mera i klump och det bleve väl blott en formell åtgärd, ehuru ytterligare en krokväg för att man skulle få sin vilja fram. Det förslaget lyssnade vi icke till inom utskottet, därför att vi icke trodde på varaktigheten av sådana där svårigheter, som beredas, då man icke

kan visa, att något verkligt behov av dessa åtgärder ligger bakom.

För min del får jag således avstyrka herr Hults tillägg till paragrafen och jag anser mig också böra påyrka bifall till utskottets förslag oförändrat, vad angår bestämmelsen om de sex åren.

*Lagförslag
om skydds-
koppypning.*
(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Under diskussionen om 1 § uttalades från flera håll den uppfattningen, att i nu föreliggande fråga en uppenbar fanatism gjort sig gällande, och jag tror att herr civilministern t. o. m. talade om monomani. Jag får säga, att jag har också den uppfattningen, att man verkligen kan tala om fanatism på detta område, men jag tror, att man har viss anledning att fördela dagrar och skuggor. Jag menar, att när man från vaccinationsmotståndarnas sida vill göra gällande att nästan varje sjukdom som ett ympat barn erhåller kanske flera år efter ympningen skulle vara en följd av denna, gör man sig skyldig till en orimlighet. Man överskattar i hög grad betydelsen av de faror, som otvivelaktigt i vissa fall varit förenade med vaccinationen. Men jag har också haft en viss känsla av, att samma fanatism åtminstone i någon mån besjälar en hel del av anhängarna av ympningen. Då man på det hållet vill göra gällande, att förbättringen och utvecklingen till det nuvarande tillståndet är beroende på ympningen, tror jag, att man gör sig skyldig till ungefär samma fel, som man påbördar sina motståndare. Och jag har icke kunnat underlåta att göra den reflexionen, att även statsrådet och chefen för civildepartementet varit anstucken av samma övertro såsom exempelvis då han i fråga om samvetsklausulen gjorde det uttalandet, att därest den av riksdagen bifölles, måste han taga under allvarligt övertvägande, huruvida icke därmed hela lagen borde få falla. Det förefaller mig, som om han då i viss mån skattade åt ett sådant ensidigt betraktelsesätt. Jag fann detta också i viss mån ligga i den argumentering, som han framförde, då han i fråga om den utredning som försiggått, yttrade, att en av orsakerna varför icke vaccinationens motståndare fått in någon medlem i utredningskommittén är den, att dessa herrar äro så omöjliga att ha med att göra och så svåra att övertyga. Detta förefaller mig vara ett mycket svagt skäl såsom stöd för en ensidig kommittésammansättning vid utredningen av ett samhällsspörsmål sådant som detta. Och jag kan icke underlåta att säga, att det ligger befogethet i herr Nilsons anmärkning mot herr statsrådet, då den förre frågade: varför icke herr statsrådet vid behandlingen av den engelska statistiken fortsatte med siffrorna efter år 1907, just det år då samvetsklausulen infördes, enär det ju vore av särskilt intresse att erfaras, vilket resultat som blivit följden av den klausulens införande.

Jag tror sålunda, att det föreligger i det avseendet verkliga överdrifter på båda hållen, och jag anser därför, att det kan vara

Lagförslag
om skydds-
koppymning.
(Forts.)

skäligt att gå fram på en medelväg, som tager hänsyn till de rådande förhållandena här i landet.

Man har emot den engelska bestämmelsen anmärkt, att det är så många, som om den infördes, skulle använda sig av denna undantagsrätt. Då vill jag erinra herrarna därom, att när vi för några dagar sedan här i kammaren diskuterade frågan om en annan undantagsställning, grundad på samvetsbetänkligheter, ville man icke vara med på den saken, därför att de, som berördes härav, voro så få. Här tycks man icke vilja vara med om bestämmelsen, därför att vederbörande arta sig att bli så många. Man måste då osökt komma fram med frågan: när skall en sådan undantagsbestämmelse verkligen anses befogad med hänsyn till antalet av dem, som man därvid avser?

Det är också en annan sak som i detta fall förefaller att innebära ett avgörande skäl, varför man icke vill vara med om denna så kallade samvetsklausul, och det är, att då skulle den komma att begagnas i så stor omfattning att lagens effektivitet trots att tvångsprincipen vore officiellt erkänd, komme att äventyras. Men vilja herrarna verkligen utgå från, att det kommer genom lagens antagande att inträffa någon allmän förändring i det faktiska förhållandet, som nu råder, att på många orter en mängd människor icke underordna sig lagens bestämmelser? Är det verkligen så, att man utgår från att lagens bestämmelser komma att bli tilläpade och åtlydda efter hela linjen? Jag tror, att man i sitt innersta räknar med, att detta kommer att bli fallet lika litet efter antagandet av denna lag, som tidigare. Och då har man att välja emellan: antingen eu lag, som icke erbjuder något undantag men i alla fall icke är effektiv, och ett tillstånd, där lagen medgiver undantag, som man visserligen begagnar sig av i större utsträckning än lagstiftaren avsåg, men där undantagen stå i överensstämmelse med lagens innehåll. I valet mellan dessa båda alternativ förefaller det mig, att man hade god anledning att gå med på det senare.

Jag hemställer därför om bifall till reservationen.

Herr Rosén: Herr Almer har tillgrund för sitt yrkande å beropat vad han anfört i sin motion. Han har där framhållit, — och jag förmodar att detta grundar sig på sakkunskap — att de små halländingarna redan vid sex års ålder »ha sin bestämda vilja och veta att göra den gällande såväl hos mamma som pappa och har då hans d. v. s. den lille halländingens fantasi stimulerats med historier ur »Förbundets mot vaccination» skrifter blir det helt visst trevligt för vaccinatören, även om han, som det nya lagförslaget förutsätter, är läkare.» Jag tror, att det ligger åtskilliga överdrifter såväl i detta påstående liksom i vad herr Almer anfört i motionen därom att dessa sex åldersklasser utgöra en gynnsam jordmån för smittans spridande. Jag vill erinra om, att det finnes andra sakkunniga, vilkas uttalanden fått inflyta i utredningen, som bestämt påyrka åldersgränsens höjning till sju år. Hela denna

stora farhåga för att dessa fem- till sex-åringar skulle vara smittospridare tyckes mig icke vinna stöd i den statistik, som jag förut åberopat. I den statistiska berättelse, som avgivits över dödsorsakerna i Sverige 1911, framgår att medeltalet smittkoppsfall under åren 1901—1910 varit 1 på 5 miljoner invånare i detta land, och under följande år har det icke varit något sådant fall. Då man därtill vet, att under år 1912 allenast 54,36 % av de vaccinationspliktiga barnen vaccinerats med framgång, förstår man, att det icke finnes så synnerligen vederhäftiga skäl för herr Almers resonemang.

På de skäl jag i dag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Hults reservation.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf vore framställda följande yrkanden: 1:o) att utskottets förslag i denna del skulle godkännas; 2:o) av herr *Almer*, att ifrågavarande paragraf skulle erhålla den lydelse, som förordats i hans härom anförda reservation; och 3:o) av herr *Hult*, att paragrafen skulle antagas att lyda så, som föreslagits i den av honom och herr Vennerström vid paragrafen avgivna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Almers yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående huvudvoteringen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Hults yrkande i frågan.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen om 2 § i första särskilda utskottets i utlåtande nr 2 punkten 1 framställda lagförslag antager bifall till herr Hults yrkande i frågan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition antagits godkännande av utskottets förslag i denna del.

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)

Lagförslag
om skydds-
koppypmpning.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 67.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att 2 § i det föreliggande förslaget till lag om skyddskoppypmpning skall erhålla den lydelse, som förordats av herr Almer i hans vid första särskilda utskottets utlåtande nr 2 härom anförda reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 49.

3 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

(i *Kungl. Maj:ts förslag*:)

(i *utskottets förslag*:)

Oberoende av skyddskoppypmpning, som ägt rum enligt 2 §, åligger ympningsplikt:

a) dem, som börja fullgöra tjänstgöring på grund av fast anställning bland manskapet vid hären eller marinen;

b) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid för sin utbildning;

c) värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar, om och i den omfattning Konungen prövar nödigt påbjuda ympning;

d) utländska jordbruksarbetare eller andra utlänningar, som komma i riket för att söka arbetsanställning, därest hälsovårdsmyndigheten å den ort, dit de inkommit eller där de vinna anställning, finner *skäl*ig anledning befara, att smittkoppsjukdom genom dem kan införas i riket, och därför förordnar om deras ympande; samt

e) den, som intages å tvångsarbetsanstalt.

Reservation hade vid förevarande paragraf avgivits av herrar *Hult* och *Vennerström*, vilka däri hemställt, att riksdagen, med bifall till herr *Erikssons* i *Grängesberg*, motion beträffande a) och b) i denna paragraf, måtte besluta, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

*Lagförslag
om skyddskoppypmpning.
(Forts.)*

3 §.

Oberoende av skyddskoppypmpning, som ägt rum enligt 2 § 1 mom., åligger ympningsplikt:

- a) värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar, om och i den omfattning Konungen prövar nödigt påbjuda ympning;
- b) utländska jordbruksarbetare eller andra utlänningar, som inkomma i riket för att söka arbetsanställning, därest hälsovårdsmyndigheten å den ort, dit de inkommit eller där de vinna anställning, finner anledning befara att smittkoppsjukdom genom dem kan införas i riket, och därför förordnar om deras ympande; samt
- c) den, som intages å tvångsarbetsanstalt.

Herr *Hult*: Åberopande vad jag förut yttrat beträffande revaccineringen ber jag att få yrka, att tredje paragrafen erhåller den lydelse, som jag och herr *Vennerström* i den vid nämnda paragraf fogade reservationen angivit.

Herr *Biörklund*: Jag ber att få yrka bifall till tredje paragrafen oförändrad.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de beträffande förevarande paragraf framställda yrkandena propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare därpå att paragrafen skulle avfattas så, som förordats i den av herrar *Hult* och *Vennerström* vid paragrafen anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

4 §.

Godkändes.

5 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i *Kungl. Maj:ts förslag*:)

(i *utskottets förslag*:)

1 mom. Ympningsplikt enligt denna lag åligger icke den, som förut haft smittkoppor eller som tre gånger eller någon gång under de närmast föregående fem kalen-

1 mom. Ympningsplikt enligt denna lag föreligger icke beträffande den, som förut haft smittkoppor eller som tre gånger eller någon gång under de närmast

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

deråren här i riket undergått vederbörlig skyddskoppympning.

2 mom. Från skyddskoppympning skall den befrias, beträffande vilken genom läkarintyg, avfattat enligt av medicinalstyrelsen meddelade föreskrifter, styrkes, att han icke utan men för hälsan kan undergå ympning.

Sådan befrielse gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängd befrielse från ympning sökes, skall nytt läkarintyg företes.

Befrielse, som nu sagts meddelas, vad angår ympningsplikt enligt 3 § a), b) eller c) eller 4 § tredje stycket, av vederbörande chef, vad angår ympningsplikt enligt 3 § e), av direktören för anstalten och eljest av vederbörande tjänsteläkare.

Herr Wavrinsky: Jag anhåller att få till utskottet rikta en fråga för förtydligande, av andra stycket i denna paragrafs andra moment. Där heter det: »Undantagande från ympning gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängt undantagande från ympning sökes, skall ånyo undersökning ske eller nytt läkarintyg företes om förhållande som förut nämnts.» Frågar jag då hur länge ympningsplikten föreligger, så heter det i första paragrafen, att *envar* är »pliktig att, i enlighet med vad i denna lag stadgas, undergå ympning med skyddskoppor». Detta inskränkes i paragraf 2 därmed, att barn skall undergå skyddskoppympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Gäller nu denna ympningsplikt, som jag förmodar, för hela livet? Om så är förhållandet, skall då ett svagt barn, vars svaghet är om jag så får säga rent av »konsti-

(i utskottets förslag:)

föregående fem kalenderåren eller senare här i riket undergått vederbörlig skyddskoppympning.

2 mom. Från skyddskoppympning skall den undantagas, som vederbörande ympare å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest vid av honom företagen undersökning finner till följd av sjukdom eller sjukdomsanlag eller allmän svaghet kunna komma att erhålla men av ympningen eller beträffande vilken i sådant hänseende företes läkarintyg, avfattat enligt av medicinalstyrelsen meddelade föreskrifter.

Undantagande från ympning gäller för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt föreligger och förlängt undantagande från ympning sökes, skall ånyo undersökning ske eller nytt läkarintyg företes om förhållande, som förut nämnts.

I fråga om ympningsplikt enligt 3 § a), b) eller c) eller 4 § tredje stycket meddelas undantag av vederbörande chef och i fråga om ympningsplikt enligt 3 § e) av direktören för anstalten.

tationell» och som varar ett långt liv, år efter år fortfarande undersökas eller förete läkarintyg? Skulle så vara förhållandet — vilket synes framgå av första paragrafens lydelse — tyckes mig resultatet bliva nästan orimligt och någon begränsning borde verkligen äga rum. Då jag icke är säker på hur lagen skall tolkas, är jag angelägen, att man får reda därpå, för att icke vederbörande skola vara i okunnighet om hur verkliga meningen är och löpa fara att fällas till böter. Jag anhåller alltså vördsamt att få förklaring om, hur lagens mening i detta hänseende är.

Lagförslag
om skydds-
koppypmpning.
(Forts.)

Herr Biörklund: Utskottets ändring av Kungl. Maj:ts förslag i denna paragraf innefattar en möjlighet att undvika nytt läkarbetyg på det sättet, att erforderlig undersökning kan ske av särskild ympare.

Kungl. Maj:t hade redan i sitt förslag intagit den bestämmelsen, att den befrielse, varom här är fråga, skulle gälla för ett år i sänder. Om efter nämnda tid ympningsplikt förelåg och förlängd befrielse från ympning söktes, skulle nytt läkarintyg företes. Utskottet ansåg, att man borde ställa det så pass bekvämt som möjligt för dem, som behövde dylikt undantag för sina barn, och till följd därav insattes den bestämmelsen, att nytt läkarbetyg icke behöves företes utan att det blott behöver ske en ny undersökning. Men utskottet har liksom Kungl. Maj:t tänkt sig, att ett intyg eller en undersökning icke skulle gälla för mer än ett år.

Med de ordalag, som utskottet använt, har möjlighet blivit beredd att vid undersökningen anlita sådana särskilda ympare, som skulle komma att anställas i trakter, där sådana ympare behövas, och varom på ett annat ställe i förslaget säges, att företräde skall givas åt barnmorska. Denna skulle då utan särskild olägenhet för barn eller föräldrar kunna verkställa en sådan undersökning som den ifrågavarande en gång om året. Men meningen har varit, att åtgärder måste ske årligen vare sig genom undersökning eller genom läkarbetyg.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande paragraf.

6 §.

Nu föredragna paragraf lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Den, som icke förut haft smittkoppor och som ej heller tre gånger eller någon gång under *det* närmast föregående kalenderåret här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypmpning, må icke

Den, som icke förut haft smittkoppor och som ej heller tre gånger eller någon gång under *de* närmast föregående *fem* kalenderåren eller *senare* här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypmpning må icke

Lagförslag
om skydds-
koppypmpning.
(Forts.)

- a) inskrivas å sjömanshus;
- b) vinna anställning vid tullverket eller vid den allmänna sjukvården eller vid hälsopolis;
- c) efter avlagd medicine kandidatexamen börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt; eller
- d) antagas till elev vid undervisningsanstalt för barnmorskor eller vid sjuksköterskekurs.

Herrar *Hult* och *Vennerström* hade i en vid förevarande paragraf anford reservation yrkat, att riksdagen måtte, med bifall till herr *Erikssons* i *Grängesberg* motion i denna del samt herrar *Thores* och *Bengtssons* i *Göteborg* motioner, antaga följande lydelse av denna paragraf:

6 §.

Den, som icke förut haft smittkoppor och som ej heller tre gånger eller någon gång under de närmast föregående fem kalenderåren eller senare här i riket undergått vederbörlig skyddskoppypmpning må icke

- a) vinna anställning vid den allmänna sjukvården eller vid hälsopolis;
- b) efter avlagd medicine kandidatexamen börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt; eller
- c) antagas till elev vid undervisningsanstalt för barnmorskor eller vid sjuksköterskekurs.

Herr *Hult*: Jag ber att få yrka, att sjätte paragrafen affattas i den ordalydelse, som jag och herr *Vennerström* angivit i vår vid paragrafen fogade reservation.

Herr *Biörklund*: Utskottets förslag skiljer sig från vad herr *Hult* nu påyrkat därutinnan, att herr *Hult* vill taga bort ympning såsom villkor för inskrivning på sjömanshus samt för anställning i tullverket.

Vad tullverket angår så har man sagt, att föreskrift om ympning nu icke vore behöflig, därför att vid tullverket icke brukar antagas någon personal, som icke är vaccinerad. Detta kan dock blott gälla under den nuvarande regimen i tullverket, och det kan tänkas, att såsom chef kommer någon, vilken icke hyllar vaccinationsprincipen. Då kan kanske komma att utfärdas en bestämmelse, varigenom denna föreskrift komme att försvinna för tullverkets del. Med rätta anser man, att tullpersonalen, som har att göra med varjehanda utländska varor, lump och annat, vilket kan vara smittoförande, bör vaccineras för att skydda sig och därmed även andra mot risken att råka ut för smittfara.

Beträffande inskrivning på sjömanshus har man trott, att det vore synnerligen angeläget att såsom villkor föreskrefves, att sjömannen verkligen blivit ympad, dels för hans egen skull och dels därför att, om han icke vore ympad, han lättare kunde råka att

sprida smitta till andra, till stort men särskilt på långtgående fartyg.

Man har fördens skull ansett klokt, att de bestämmelser, som föreslagits av Kungl. Maj:t bibehållas, och jag får därför yrka bifall till utskottets förslag.

Lagförslag
om skyddskoppypmpning.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de i avsecnde å föreliggande paragraf framställda yrkandena gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare därpå att paragrafen skulle antagas att lyda så, som föreslagits i den av herrar Hult och Vennerström därom avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

7—13 §§.

Godkändes.

14 §.

Förevarande paragraf hade denna lydelse:

1 mom. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, förd ympningsjournal.

2 mom. Före den 10 januari varje år skall uppgift om ympning, som under tiden från och med den 1 januari till och med den 31 december nästföregående år ägt rum på grund av stadgandet i 2 §, genom utdrag av ympningsjournalen av ymparen insändas till vederbörande pastorsämbete, som därefter ofördröjligen skall i församlingsboken, med ledning av utdraget, göra anteckning om sålunda fullgjord ympningsplikt.

Sedan dylik anteckning ägt rum, skall utdraget sist den 31 januari samma år av pastorsämbetet insändas till vederbörande tjänsteläkare.

Herr *Almer* hade såsom en följd av den av honom föreslagna ändringen i 2 § uti avgiven reservation vid 14 § hemställt, att till denna paragraf måtte fogas ett nytt mom. 3 av denna lydelse:

»Senast den 1:sta mars skall pastorsämbetet till hälsovårdsmyndighet överlämna förteckning över 'överåriga ovaccinerade' barn den 31 december föregående år.»

samt att ytterligare ett 4:e mom. av följande lydelse måtte inflyta i paragrafen:

»Efter mottagandet av sådan förteckning, som i mom. 3 sägs, skall hälsovårdsmyndigheten övervaka att å förteckningen upptagna barn befordras till skyddskoppypmpning.»

Herr *Almer*: Med hänsyn till det beslut, som första kammaren fattade vid § 2, får jag yrka bifall till min vid § 14 anförda

Lagförslag
om skydds-
koppympning.
(Fortn.)

reservation, som innehåller att paragrafen måtte få ett tredje och ett fjärde moment, det tredje lydande så: »senast den 1 mars skall pastorsämbetet till hälsovårdsmyndighet överlämna förteckning över 'överåriga ovaccinerade' barn den 31 december föregående år» samt moment 4 så lydande: »efter mottagandet av sådan förteckning, som i mom. 3 sägs, skall hälsovårdsmyndigheten övervaka att å förteckningen upptagna barn befordras till skyddskoppympning».

Herr Biörklund: Beträffande det genom reservationen tillkomna förslaget av herr Almer under § 14 säger nu herr Almer, att det hänger ovillkorligen tillsammans med det av kammaren antagna förslaget om ändring av tidsbestämmelsen sex år till två år i § 2. Reservationen har icke kunnat vara föremål för utskottets handläggning, då reservationen tillkommit i sista stund vid justeringen. Mig förefaller det dock icke uppenbart att stadgandena sammanhånga med varandra, så nära, som herr Almer uppgivit, varför jag får yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Almer: Jag vill påpeka, att bestämmelsen i § 2 skulle bliva alldeles värdelös, om icke dessa två moment tillades. Det blir icke någon kontroll över, att barnen bli vaccinerade innan de komma i skolan enligt utskottets förslag, och då hava vi icke vunnit något med den förändring vi vidtagit i andra paragrafen. Jag anser detta vara en nödvändig konsekvens av beslutet.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende å förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock, av herr Almer, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som angivits i den av honom vid denna paragraf anförda reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets förslag i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr Almer begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 14 § i första särskilda utskottets i utlåtande nr 2 punkten 1 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, som angivits i herr Almers vid denna paragraf anförda reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Lagförslag
om skydds-
koppympling.
(Forts.)

Ja — 63;

Nej — 47.

Övriga delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut i ärendet.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 79 angående anslag till skyddskoppymplingens anordnande, dels ock en av herr Olausson m. fl. i ämnet väckt motion; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående höjning av anslaget till statsmedicinska anstalten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag), dels ock i anledning av samma proposition väckta motioner.

Lagförslag
ang. anskaf-
fande av
hästar och for-
don för krigs-
maktens stäl-
lande på
krigsfot.

Genom en den 20 april 1915 dagtecknad proposition, nr 182, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvärens ärenden, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag).

I samband med denna proposition, som blivit till särskilda utskottet nr 2 hänvisad, hade utskottet till behandling förehåft tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 96 av friherre *Fleming* samt inom andra kammaren nr 238 av herr *Runefors* och nr 246 av herr *Hildebrand*.

Lagförslag
ang. anskaf-
fande av
hästar och for-
don för krigs-
maktens stäl-
lande på
krigsfot.
(Forts.)

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag) icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen antagas, måtte i anledning av sagda proposition samt herr Runefors' motion, måtte i anledning av herr Hildebrands och friherre Flemings motioner för sin del antaga förslag till lag i ämnet, så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

Friherre Fleming: Då jag tillåtit mig väcka motion i denna fråga, ber jag att ett par minuter få besvara kammaren. Innebörden i motionen var, att jag i likhet med generalstabschefen ville bygga lagstiftningen på besiktning av alla hästar, som kunde komma ifråga att uttagas. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att endast de hästar, som bli uttagna, skola besiktigas, men detta kan enligt min mening lägga hinder i vägen för att få en fullständig statistik angående befintliga hästar, vilken statistik borde möjliggöra en bättre uttagning. Utskottet har emellertid med anslutning till chefens för lantförvarsdepartementet förslag avstyrkt motionen, men gjort ett tillägg i 10 §, däri anbefalles, att uttagningsnämnderna skola uppgöra en förteckning över alla hästar, som äro lämpliga att uttagas. Nu kan man fråga, huru skall denna förteckning komma till stånd, utan en verklig besiktning, men i alla fall, i det läge vari frågan kommit, och då jag anser att utskottets förslag i alla händelser är en förbättring, skall jag, herr talman, icke göra något särskilt yrkande i frågan, utan vill endast till protokollet uttala min förhoppning, att genom detta tillägg man verkligen måtte komma till det resultat, som man önskat.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om överlåtande å annan myndighet av biskops- och domkapitels befattning med skolärenden.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.

I en inom andra kammaren av herr *Helger* m. fl. väckt motion, nr 164, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida och under vilka förutsättningar biskoparnas och domkapitlens befattning med skolärenden kunde överlätas åt annan myndighet.

Andra kammarens första tillfälliga utskott hade, efter erhållen remiss av ifrågavarande motion, i avgivet utlåtande hemställt, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skri-

velse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida och under vilka förutsättningar biskoparnas och domkapitlens befattning med folkskolärenden kunde överlätas åt annan myndighet.

*Om överlåtan
de å annan
myndighet av
biskops-
och
domkapitels
befattning med
skolärenden.*

(Forts.)

Andra kammaren hade bifallit sitt utskotts ifrågavarande hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisat detsamma för förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade anförts av herr *Oscar Olsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka första kammaren att biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut och sålunda hemställa, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida och under vilka förutsättningar biskoparnas och domkapitlens befattning med folkskolärenden kunde överlätas åt annan myndighet.

Herr *Olsson, Oscar*: Endast några få ord. Såsom kammaren finner har utskottet avstyrkt motionen om domkapitlens skiljande från befattningen med folkskolan på rent formella skäl. Utskottet har icke givit sig in på någon realbehandling av frågan. Utskottet nöjer sig med att säga, att frågan om domkapitlens förhållande till folkskolärendena redan är under utredning av en tillsatt kommitté. Ja, formellt sett torde det vara riktigt, men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att andra kammarens beslut dock innebär någonting annat än denna kommittéutredning. Andra kammarens beslut innebär, att domkapitlen skiljas från befattningen med folkskolan, under det att kommittén har till uppgift att utreda frågan om att göra domkapitlen lämpligare för befattningen med folkskolärenden. Det är således icke precis på det sättet, som man skulle kunna tro, när man läser detta utskottsbetänkande. Om riksdagen nu fattar samma beslut som andra kammaren, skulle det bland annat betyda, att den tillsatta kommittén skulle få fria händer för utredande av frågan om att domkapitlen skulle göras lämpligare för behandling av *kyrkliga* ärenden. Således att utredningen skulle kunna röra sig om att domkapitlen gjordes lämpligare med hänsyn till kyrkliga intressen.

Skall jag säga ett par ord i realfrågan, vill jag endast fästa uppmärksamheten på att för en skolman är det helt naturligt att ställa sig på andra kammarens ståndpunkt, ty andra kammarens ståndpunkt utgår från den motiveringen, att undervisningsväsendet i så stor utsträckning som möjligt bör överlämnas till därför särskilt inrättade organ. Det är alldeles samma krav folkskolan nu har, som elementarläroverken hade för några år sedan. Då för elementarläroverkens vidkommande detta krav är tillgodosett, finnes det ingen rimlig anledning att motsätta sig kravet från folkskolans sida på att dess ärenden i så stor utsträckning som möjligt

Om överlätan-
de & annan
myndighet av
biskops och
domkapitels
befattning med
skolärenden.

(Forts.)

överlämnas åt för undervisningsväsendet särskilt inrättade organ. Man skulle möjligen kunna säga, att för folkskolans vidkommande är sambandet med domkapitlen av större vikt än för elementarläroverken, ehuru jag icke kan förstå, varpå en sådan mening skulle kunna grundas. Jag tror icke heller man kan säga, att man underkänner vad domkapitlen utträttat en gång för undervisningsväsendet, men jag tror icke, att man under nuvarande förhållanden kan säga, att föreningen av folkskolans intressen med de kyrkliga intressena är till fördel för folkskolan. Jag kan såsom bevis härpå anföra det utlåtande, som domkapitlen avgivit under senaste tiden angående folkundervisningskommitténs förslag för folkskolväsendets förbättrande. Om man läser domkapitlens uttalande över detta förslag, finner man ganska genomgående, att domkapitlen hava uttalat sig för halvtidsläsning och mot den obligatoriska fortsättningsskolan. Däremot kan det möjligen här i kammaren anses som en förtjänst att man var för ökning i katekesläsning och i ett domkapitel för utanläsning av lilla katekesen i småskolan.

Således tror jag, att det givet skulle vara en fördel för båda parterna, för kyrkan och för folkskolan, om man finge för kyrkan särskilt avsedda organ att sköta de kyrkliga ärendena, och för folkskolorna särskilda organ att sköta skolärendena. Den saken synes så självklar, att mot detta skäl, på vilket andra kammaren stöder sitt beslut, kunna icke några berättigade invändningar anföras. Därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till andra kammarens beslut i enlighet med den av mig afgivna reservationen.

Herr Hammarskjöld: Vi hade i utskottet tänkt oss, att man icke skulle behöva gå in på realbehandling av denna fråga, då man hade en så fast grund att stå på som den, att det finnes en kommitté tillsatt för att ombilda domkapitlen. Då nu så blivit nödvändigt, får jag emellertid lov att svara den första ärade talaren.

Jag skall då först besvara den frågan: Kan en mellaninstans undvaras mellan överstyrelsen för folkskolorna och själva folkskolorna? Att tänka sig, att en överstyrelse skulle i detalj kunna avgöra allting, som rör de 12,000 eller flera folkskolorna i landet, är ju en ren orimlighet. Folkskolöverstyrelsen har redan mer än nog att göra. Det har satts ifråga, att mellaninstansen skulle utgöras av folkskolinspektörerna, men om vi tänka på, att dessa hava att komma med yrkanden och framställningar angående folkskoleväsendet inom sina distrikt samt avge yttranden ifråga om klagomål, som röra folkskolorna, faller det av sig självt, att de icke gärna kunna vara den instans, som skulle ha att döma i dylika frågor. Således är det enligt min mening alldeles klart, att en mellaninstans icke kan undvaras.

Alltsedan folkskolornas tillkomst i vårt land till innevarande stund hava domkapitlen utgjort denna instans. Nu är motionären och andra kammaren av den åsikten, att domkapitlen icke längre

duga. De äro icke lämpliga, och såsom skäl anför motionären bland annat, att domkapitlen ha redan fräntagits all befattning med elementarläroverken, och alltså böra de även berövas befattningen med folkskolorna. Bevisningen förefaller mig något svag. I andra kammarens utskottsbetänkande säges: »Men om domkapitlen, som dock genom läroverkslektorernas hittillsvarande ledamotsskap måste anses stå läroverken och deras krav synnerligen nära, fräntagits så gott som all befattning med rikets allmänna läroverk, så synes med ännu större skäl kunna yrkas, att domkapitlens befattning med skolärenden må upphöra: såväl stiftets kyrkliga angelägenheter som folkskoleväsendet måste bliva lidande på en dylik sammankoppling av uppgifter.» Jag vill härvid erinra, att det fanns mycket goda skäl för att vid läroverksöverstyrelsens inrättande domkapitlen befriades från de ärenden, som röra läroverken, ty förut hade de om hand tillsättningen av läroverkslärarna, men de hava aldrig haft att göra med tillsättning av folkskollärare, och det gör dock en högst betydlig skillnad. Att stiftens kyrkliga angelägenheter och folkskoleväsendet måste bli lidande på »en dylik sammankoppling av uppgifter», därför anföres intet bevis alls. Jag ber att få efterlysa bevisningen för denna sak.

Så säges av utskottet vidare, att vården om folkundervisningen »numera med större fördel och trygghet skulle kunna anförtros åt andra myndigheter». Det ser ut, som om det rent av vore farligt för folkskolorna, att domkapitlen hava något att göra med, att säga eller bestämma rörande dem. Jag undrar, om det kan vara så, att arbetet med kyrkliga ärenden kan åstadkomma någon slags besmittelse eller oförmåga att sköta skolärenden. Är det möjligen någon sorts religiös mikrob, som kommer in i de myndigheter, som ha att göra med kyrkliga ärenden, och därigenom gör dem odugliga till hantering av skolärenden? Det finnes även ett annat yttrande, som går i samma riktning i andra kammarens utskotts betänkande. Det säges, att »det kan väl knappast lända till de kyrkliga intressenas verkliga båtnad, att domkapitlen i så stor utsträckning, som nu är fallet, måste taga befattning med ärenden av icke kyrklig karaktär». Det måtte, såsom jag säger, vara något farligt för folkskolorna att de som ha något med kyrkliga ärenden att skaffa, även ha med dem att göra, men något skäl för påståendet finnes icke anfört.

Jag kommer nu till ett av de allra viktigaste skälen mot det förslag, som nu framställts. Kammaren torde erinra sig, att för icke mer än tre år sedan riksdagen beslöt inrättande av en överstyrelse för folkskolorna, och det är, för dem åtminstone som deltog i behandling av denna fråga i statsutskottet, i minnet, att beslutet fattades på grund av en överenskomst, en kompromiss. Man gick in på inrättande av folkskolöverstyrelsen mot det villkoret, att domkapitlen skulle vara kvar såsom mellaninstans, och jag vill hänvisa till det yttrande, som avgavs av dåvarande ecklesiastikministern och som återfinnes på sid. 5 i utskottsbetän-

Om överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.

(Forts.)

Om överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.
(Forts.)

kandet. »Enligt min uppfattning», säger han, »kommer dessutom ifrågavarande slutgiltiga lösning helt och hållet att bero på den erfarenhet, som efter överstyrelsens inrättande vinnes angående domkapitlens förmåga att i egenskap av mellaninstanser främja folkundervisningens utveckling. Visar det sig, såsom jag för min del tror, att domkapitlen kunna anpassas efter sin uppgift i nämnda hänseende och sedan förmå fylla densamma på ett tillfredsställande sätt, så lär det icke lida minsta tvivel, att de också för framtiden bliva bibehållna därvid och att den nu ifrågasatta anordningen alltså skall bliva den bestående.» Detta var förutsättningen och villkoret för att denna kammars flertal gick in på inrättande av en folkskolöverstyrelse. Jag vill då fråga: Kan det vara lämpligt — jag tror till och med jag kan skärpa uttrycket och säga: är det anständigt att låtsa, som om denna överenskomelse aldrig funnits, och tre år, sedan överenskommelsen slöts, föreslå hävande av villkoret?

Jag behöver icke uppehålla mig vid de bevis för domkapitlens olämplighet, som motionären anført, ty de äro rent av löjliga, och detta har redan visats av reservanter från andra kammaren.

När man nu tänker på, vilken annan mellaninstans skulle komma ifråga, har man tänkt sig möjligheten, att länsstyrelserna skulle kunna få det uppdrag, som domkapitlen hittills haft. Jag hyser den allra största aktning för våra mycket dugliga länsstyrelser, men vågar ändå betvivla, att de äro mer kompetenta än domkapitlens prästerliga ledamöter och de domkapitelsledamöter, som äro lektorer och således för undervisning särskilt utbildade män, jag betvivlar, att länsstyrelserna äro lämpligare än dessa att taga befattning med organisationsfrågor och dylikt rörande folkskolorna. Kanske det är så, att dessa styrelser skulle vara särskilt lämpliga för folkskolornas skötsel, därför att de icke hava några kyrkliga ärenden att syssla med! Jag vet icke, men vad jag vet är — det har jag hört i kammaren från många håll av dem som här finnas såsom representanter för länsstyrelserna — att de skulle vara föga tacksamma för att till den tunga arbetsbörda, de redan hava, få tillagt ett för dem främmande arbetsområde. Då återstår ingenting annat, ifall man slopar domkapitlen såsom mellaninstans för folkskolorna, än att upprätta särskilda lokalstyrelser. Vi hava kännedom om, att sådant avlöper icke utan dryga kostnader. Litet emellan inrättas nya ämbetsverk, och billigt blir det icke för statskassan. I domkapitlen hava vi dugliga myndigheter, som icke på något sätt visat sig olämpliga att sköta folkskoleärenden. Skola vi slopa dem och inrätta särskilda styrelser, som komma att kosta staten betydliga summor? Utskottet har icke i sitt utlåtande ingått på dessa reala frågor, det har nöjt sig med att hänvisa till, att det finnes en kommitté, som har om hand frågan om domkapitlens ombildning, och efter vad jag hört anses denna kommitté redan inom detta år hava slutfört sitt arbete. Det kan redan av detta skäl icke vara lämpligt att vidtaga någon förändring och bifalla vad motionären anført. Jag anser, att alla

skäl tala för avslag, och hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag eller att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Om överlåtande ö annan myndighet av biskops och domkapitels befattning med skolärenden.

(Forts.)

Herr Olsson, Oscar: Utskottets ärade ordförande tyckes göra denna fråga till en anständighetsfråga mellan sig och andra kammaren. Jag vill icke sätta mig till domare över anständighetskänslan hos den ärade ordföranden och andra kammaren och skall icke försöka att avgiva något omdöme om var denna känsla är starkast utpräglad. Den sidan förbigår jag således i mitt svaromål.

Utskottets ärade ordförande efterlyser bevis för att både kyrkan och folkskolan måste bli lidande, om domkapitlen skulle hindras att leda både kyrkans och folkskolans angelägenheter. Ett bevis härför torde vara tämligen obehövt i denna kammare, som sätter så oerhört stort värde på sakkunskapen. Motionären i andra kammaren begär, att det skall vara skolmän, som skola sköta skolans angelägenheter, och prästmän, som skola sköta kyrkans angelägenheter. Det måtte väl icke vara någon besynnerlig eller otillständig begäran. Andra kammarens begäran är således, att det skall vara fackmän, som skola hava hand om folkskolan, och således skolmän, som skola sköta dess angelägenheter, och det tyckes ligga i sakens natur att, om man har en institution, som skall taga hänsyn till två olika intressen, så kan det komma till konflikter mellan dessa intressen, huru än denna myndighet är sammansatt. Det är således icke tal om att det skulle behöva vara någon oerhört stor fara från den synpunkten, som utskottets ordförande antydde, om domkapitlen icke vidare finge hava någon befattning med folkskolans angelägenheter. Men jag vill påminna om vad jag sade i mitt första anförande, att domkapitlens utlåtande över den stora undervisningsreformen föreligger, ett utlåtande som i stor utsträckning går ut på att halvtidsläsning skulle bli den normala och att den obligatoriska fortsättningskolan skulle förhindras. Det är dock skäl som visa, att kyrkans män, då det gäller folkskolans intressen, icke alltid tyckas så besjälade av dessa intressen, som säkerligen skulle vara fallet hos en för folkskolan avsedd institution, som hade hand om dessa saker. Det är ju alldeles säkert, att en mellaninstans behövs, och motionären i andra kammaren vill hava utredning om huru denna mellaninstans skall se ut, och huru den skall komma till stånd. Andra kammarens ståndpunkt synes mig synnerligen stark, då det endast begäres, att det skall vara fackmän, som skola sitta i den institutionen, som har med folkskolan att göra, och då andra kammaren dessutom yrkar på utredning, om huru denna mellaninstans skall lämpligen kunna organiseras. Det är, såvitt jag kan se, fråga om ett rent skolärende, och såsom sådant trodde jag, att detta ärende skulle behandlas i denna kammare. Då från skolans synpunkt andra kammaren synes mig hava anfört starka skäl för sitt beslut,

Om överlåtande å annan myndighet av biskops och domkapitel befattning med skolärenden.
(Forts.)

finner jag ingen anledning att frångå mitt yrkande på bifall till min reservation.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Olsson, Oscar*, att kammarerna skulle antaga det förslag, som innefattades i den av honom vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 14, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående minskning av utgifterna för Sveriges officiella statistik i samband med omläggning av grunderna för densamma, biföll första kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades sjutton protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 10,01 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.